

CRITERIS GENERALS SOBRE LA LLENGUA NORMATIVA I LA LLENGUA ESTÀNDARD

Acord de la Secció Filològica del 15 de novembre de 2019

1. La normativa, entesa com a explicitació de les normes d'una llengua, se centra en el sistema d'aquesta llengua, en els seus aspectes fonètic i fonològic, morfològic, sintàctic, lèxic i ortogràfic. La normativa opera una selecció i codificació de la llengua que, respectant la variació, n'accentua la sistematicitat. Es pot considerar *llengua normativa* la suma dels usos que s'adapten al sistema definit per les normes.
2. La variació interna de la llengua es mostra en dos tipus de varietats: les varietats associades a formes determinades de comunicació (*registres* o *variatats funcionals* propis dels diversos gèneres comunicatius) i les varietats associades a grups humans determinats (*dialectes* propis d'un lloc, d'un col·lectiu social, d'una època o generació). L'estàndard és, en relació amb les altres varietats, la *variatat supradialectal* de la llengua (en certa manera, una varietat dialectal general o comuna, associada a la comunitat lingüística en el seu conjunt).
3. L'estàndard és una varietat més de la llengua: la varietat comuna, que correspon al conjunt de la comunitat lingüística. No és, doncs, la suma de totes les varietats i, per tant, no s'ha de confondre amb la llengua en la seva totalitat ni tampoc amb el que més amunt hem anomenat *llengua normativa*, tot i que n'és l'àmbit principal d'aplicació. Totes les altres varietats tenen elements que no pertanyen a l'estàndard, i aquests elements poden ser adequats en comunicacions particulars o locals al marge de l'estàndard. Internament, l'estàndard actua com un factor de cohesió i unificació respecte als diferents parlars i, externament, com un factor diferenciador de les altres llengües.
4. L'estàndard evoluciona, és una producció social en curs. La seva evolució —el procés d'estandardització— es produeix d'acord amb les necessitats comunicatives generals de la comunitat lingüística.
5. El procés d'estandardització és un procés gradual d'anivellament, que es produeix de manera espontània en la mesura que hi ha uns àmbits de comunicació supradialectals. Sol ser una producció social col·lectiva, però hi pot haver, com en el cas de la llengua catalana, una intervenció institucional per tal de superar les fluctuacions o llacunes que presenten les normes socials observables en l'ús real. Aquestes orientacions no són criteris creats *ex novo*, sinó que identifiquen, seleccionen i expliciten les preferències preexistents en el bon ús; és a dir, evidencien els recursos consolidats en l'ús supralocal per factors de prestigi social, de sistematicitat i de valor funcional (significatiu i expressiu).

6. L'estàndard i la normativa de la llengua evolucionen en interacció permanent. Tanmateix, no totes les convencions de la varietat estàndard en els diversos gèneres de comunicació estan incloses en la normativa. Per exemple, la diversificació dels coneixements i dels gèneres de comunicació fa que s'incorporin a la varietat estàndard molts elements funcionals nous. D'altra banda, els llenguatges d'especialitat tenen convencions textuais, terminològiques, o fins i tot gràfiques, que s'han originat al marge de la normativa general de la llengua.
7. La funció d'intercomunicació general que té l'estàndard fa que tendeixi a limitar el polimorfisme (la variació purament formal que no aporta una funció significativa, expressiva o estilística rellevant, com *gronxar*, *engronsar*, *agrunsar*...). Tot i això, la varietat estàndard presenta un cert grau de variació interna, que des del punt de vista territorial es reflecteix en les modalitats geogràfiques de l'estàndard català, fruit de la pervivència d'elements tradicionals a cadascun dels territoris del català. Aquestes modalitats no s'han d'entendre com a blocs o compartiments homogenis associats a cadascuna de les demarcacions administratives, ni tenen cap relació de preeminència jeràrquica entre elles.
8. L'estàndard català és una sola varietat que presenta variacions internes geogràfiques, plenament adequades en els textos procedents dels àmbits respectius. Però al costat d'aquestes modalitats de l'estàndard, en les comunicacions d'abast més general (supraregional o extraterritorial), com és el cas dels textos corporatius de les organitzacions interregionals, estatals o internacionals, s'adopten les formes pròpies de l'estàndard general.
9. Per a la inclusió en la varietat estàndard dels trets regionals o locals, tenen una influència especial la seva consideració social i la seva funcionalitat en les comunicacions supraregionals, amb independència de l'extensió geogràfica originària o la freqüència d'ús. Per això, convé remarcar que l'etiqueta *àmbit restringit* (en oposició a *àmbit general*), que s'ha utilitzat en les propostes d'estàndard oral, no hauria d'incloure a creure que l'ús d'aquests trets no és adequat fora de l'àmbit originari. L'àmbit d'ús originari d'un tret lingüístic pot ser molt reduït, però per raons d'utilitat i de prestigi pot ser assumit per la varietat estàndard general (*llumi*).
10. La varietat estàndard presenta també variacions degudes al grau de formalitat de la comunicació. Com que en els usos formals se sol adoptar la varietat estàndard, s'havia tendit, de manera restrictiva, a identificar l'estàndard exclusivament amb els registres formals de la llengua, excloent-ne qualsevol tret informal o espontani, o tan sols amb textos o discursos d'un nivell neutre de formalitat (per exemple, la llengua dels informatius dels mitjans de comunicació). En realitat, dins de la varietat estàndard hi ha opcions més o menys formals. En les obres normatives de l'IEC (GIEC, GEIEC, GBU, el projecte del nou diccionari normatiu) es fa referència a tres graus de formalitat: un nivell neutre o formal (*robar*), un nivell elevat o molt formal (*sostraure/sostreure*) i un nivell de formalitat baixa o informal (*pispar*). Tot i això, és cert que hi ha trets marcadament col·loquials o espontanis que no es consideren adequats en la varietat estàndard.